

УДК 165.191

Сергієнко О.Ю.¹

Ємельяненко Є.О.²

¹ студ. гр. РТ-310м НУ «Запорізька політехніка»

² канд. філос. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ФІЛОСОФСЬКЕ ОБҐРУНТУВАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ

В культурі сучасної цивілізації наука відіграє ключову роль, активно впливає на всі інші форми духовного життя людей. Вона є найважливішим фактором життя суспільства, його господарства і економіки. Наукоємні виробництва, інноваційна діяльність вимагають фахівців високої кваліфікації.

У розвитку науки значуще місце займає дослідження методів і прийомів наукового пізнання. Такими дослідженнями займається методологія науки. Проте вона не вичерпується дослідженням методів наукового пізнання, хоча знання про такі методи і прийоми є одною з головних цілей методологічного аналізу. Методологія вивчає всі компоненти наукової пізнавальної діяльності в їх взаємозв'язку, виявляючи способи формування нового знання залежно від об'єкта дослідження, пізнавальних засобів, цілей суб'єкта пізнання, досліджує механізми відношень моральності, науки, культури, істини, цінностей. Методологія постає своєрідною самосвідомістю науки, усвідомленням шляхів ефективного вирішення пізнавальних завдань.

З античних часів завдання дослідження методів науки вирішували філософи, оскільки в той час сама наука, за винятком математики та астрономії, розвивалася в рамках філософії.

В епоху Нового часу дослідженням методів пізнання також в першу чергу займалися філософи. Р. Декарт гостро ставив проблему наукового методу: «Вже краще зовсім не думати про відшукання яких би то ні було істин, ніж робити це без будь-якого методу, бо абсолютно безсумнівним є те, що безладні заняття і темні мудрування гасять природне світло і засліплюють розум». Сформована в XIX ст. методологія науки ставить своєю головною метою вивчення таких методів, або сукупностей методів, адже дослідження

показали, що немає сенсу шукати один-єдиний безпомилковий метод пізнання. Кожен з методів обмежений в пізнавальних можливостях, і тільки розумне і доцільне застосування системи наукових методів наближає дослідника до істини.

Значущість методології науки можна пояснити специфікою об'єктів наукового дослідження. Наукові знання як продукт наукової діяльності дещо відрізняються від знань, що отримують у сфері буденного, стихійно-емпіричного пізнання. Останні найчастіше не систематизовані; це, швидше, конгломерат відомостей, приписів, рецептур діяльності й поведінки, накопичених упродовж історичного розвитку, буденного досвіду. Їх достовірність встановлюють завдяки безпосередньому застосуванню в ситуаціях виробничої й повсякденної практики. Вірогідність наукових знань не може бути обґрунтована тільки у такий спосіб, оскільки в науці переважно досліджують об'єкти, які ще не є освоєними у виробництві. Тому в науці потрібні специфічні способи обґрунтування істинності знання: експериментальний контроль і можливість виведення одних знань з інших, істинність яких вже доведена. Таке послідовне виведення забезпечує системність наукового пізнання. Позанаукове ж пізнання постає значно суб'єктивнішим за науку: воно безпосередньо пов'язане з інтересами, волею, вірою, фантазією, інтуїцією суб'єкта.

Слід зазначити, що саме філософські принципи є методологічною основою розвитку фундаментальних ідей і принципів конкретних наукових дисциплін, розробки нових прийомів та методів дослідження. Адже люба філософська система, яка використовується в якості орієнтира в процесі наукового дослідження може сприяти пошуку істини, за умови її відповідності принципам науковості.

Отже, обравши коректну методологію наукового дослідження, дослідник отримує переваги в тому, що він може мати більш чітке уявлення про свої теорії, виявляти логічні та лінгвістичні помилки там, де це можливо, та йому простіше в формуванні певної точки зору.